

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Коломийський навчально-науковий інститут

Кафедра філології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія української літературної мови

Освітня програма Українська мова і література

Спеціальність 014 Середня освіта (українська мова і література)

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “29” серпня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія української літературної мови
Викладач (-і)	К.ф.н., доц. Ковальчук Михайло Петрович
Контактний тел. викладача	0995512274
E-mail викладача	mykhailo.kovalchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очна / заочна
Обсяг дисципліни	3 кр. ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Пн. 13.30-15.00
2. Анотація до курсу	
<p>Історія української літературної мови є одним із ключових курсів фахових дисциплін, має важливе як пізнавальне, так і світоглядне значення. Історія української літературної мови узагальнює весь курс лінгвістичних дисциплін, засвоєних студентом-філологом; знання з цих дисциплін неодмінно мусять бути використані при вивченні історії літературної мови. Отже, історія літературної мови водночас визначає і завершує фахову підготовку філологів, формуючи цілісні знання із історії мови, літературної мови, мовної системи, зумовленості процесів у межах кожного з мовних рівнів, тенденцій та перспектив розвитку мови.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Дати знання з історії української літературної мови. Навчити на основі методологічних засад аналізувати історичні події у розвитку літературної мови. Ознайомити з історичними пам'ятками різних жанрів і стилів як джерелами вивчення історії української літературної мови. Розуміти та комплексно характеризувати особливості становлення улм, літературні мови в історії українського народу. Навчитися аналізувати тексти різних жанрів і стилів. Знати та розуміти історичний контекст розвитку мови і суспільства, вплив визначних діячів на розвиток української літературної мови. Ключові слова і поняття: українська літературна мова, старослов'янська мова, руська писемно-літературна мова, староукраїнська мова, церковнослов'янська мова, нова українська літературна мова, стилі української літературної мови, мовна пам'ятка.</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>Компетенції:</p> <p>Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>Здатність спілкуватися державною мовою в усній і письмовій формах.</p> <p>Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>Здатність працювати в команді та автономно.</p> <p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях</p>	

Розуміти основні проблеми філології та підходи до їхнього розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.
 Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію української мови і літератури, вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.
 Характеризувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.
 Знати норми української літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.
 Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною мовою.
 Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції української філології, вміти застосовувати їх у професійній діяльності.

Компетентності:

Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.
 Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови.
 Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.
 Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати українську мову в усній і письмовій формах, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.
 Здатність вільно оперувати лінгвістичною термінологією для розв'язання професійних завдань.
 Здатність здійснювати лінгвістичний та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.
 Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних фактів.
 Здатність спілкуватися державною мовою в усній і письмовій формах.
 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	22
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	50

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
7-й	Українська мова і література	четвертий	нормативний

Тематика курсу – змістовий модуль 1

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Предмет, завдання і значення курсу.	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь.	30%	За розкладом

<p>Зв'язок курсу історії УЛМ з іншими науковими дисциплінами. Методологічні засади оцінки мовно-історичних явищ.</p>			<p>Реферат.</p>	<p>20%</p>	<p>Згідно із темою</p>
<p>Тема 2. Походження назви „Україна”. Основні джерела вивчення історії УЛМ. Найголовніші наукові праці з історії УЛМ. Періодизація історії УЛМ.</p>	<p>Лекція</p>	<p>Згідно з планом</p>	<p>Усна відповідь.</p>	<p>30%</p>	<p>За розкладом</p>
			<p>Реферат.</p>	<p>20%</p>	<p>Згідно із темою.</p>
<p>Тема 3. Праслов'янська доба. Праслов'янська мова. Причини розпаду праслов'янської мовної єдності. Українці – автохтони південно-східної Європи. Перегрупування мовно-територіальних регіонів східних слов'ян. Українські племена і їх мовна диференціація. Формування головних рис української мови</p>	<p>Лекція</p>	<p>Згідно з планом</p>	<p>Усна відповідь.</p>	<p>30%</p>	<p>За розкладом</p>
			<p>Реферат.</p>	<p>20%</p>	<p>Згідно із темою.</p>
<p>Тема 4. Постання Київської держави. Походження писемності. Формування руської писемно-літературної мови та періоди її розвитку. Питання давньоруської мови. Писані пам'ятки Київської держави, їхні стильові особливості. Литовсько-польська колонізація. Загальна характеристика розвитку літературної мови XVI – сер. XVI ст.</p>	<p>Лекція</p>	<p>Згідно з планом</p>	<p>Усна відповідь.</p>	<p>30%</p>	<p>За розкладом</p>
			<p>Реферат.</p>	<p>20%</p>	<p>Згідно із темою.</p>
<p>Тема 5. Розвиток УЛМ від сер.</p>					

XIV до сер. XVII ст. (польська доба). Початки вищої освіти в Україні. Граматичні праці періоду. Лексикографія кінця XIV – поч. XVII ст. літературна мова др. пол. XVII– XVIII ст. (московська доба).	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат	30% 20%	За розкладом Згідно із темою.
--	--------	-----------------	----------------------------	------------	----------------------------------

Тематика курсу – змістовий модуль 2					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Українська літературна мова кінця кінця XVIII – першої пол. XIX ст.). Творчість І.Котляревського. Перша грамати́ка української мови О.Павловського.	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат.	30% 20%	За розкладом Згідно із темою
Тема 2. Розвиток УЛМ романтиками у 30-40-х рр. XIXст. Загальна оцінка Шевченкової мовотворчості.	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат.	30% 20%	За розкладом Згідно із темою.
Тема 3. Розвиток української літературної мови в Галичині. Діяльність „Руської трійці”. Роль Галичини у розширенні функцій літературної мови поч. XXст.	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат.	30% 20%	За розкладом Згідно із темою.
Тема 4. . Розвиток УЛМ у др. пол. XIX – поч. XXст. Роль І.Франка та Б.Грінченка в українському мовотворенні. Унормування УЛМ: лексичне, правописне, граматичне.	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат.	30% 20%	За розкладом Згідно із темою.

<p>Тема 5. Здобутки українізації за 1917-1920 рр.: преса і книговидавництво, шкільництво, розширення функцій літературної мови. Українська літературна мова в радянській державі.</p>	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат	30% 20%	За розкладом із Згідно темою.
<p>Тема 6. Українська літературна мова у др. пол. 20 ст. Українське мовотворення на сучасному етапі: стан та перспективи.</p>	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат.	30% 20%	За розкладом із Згідно темою.

Теми практичних занять

	Назва теми	Кількість Годин
1	Предмет, завдання і значення курсу. Зв'язок курсу історії УЛМ з іншими науковими дисциплінами. Методологічні засади оцінки мовно-історичних явищ. Поняття історичного розвитку та його чинників у стосунку до мови. Критерії мовної диференціації. Теорії постання мов. Вплив геополітичних факторів на долю народів і мов.	2
2	Походження назви „Україна”. УЛМ на різних етапах історичного розвитку. Основні джерела вивчення історії УЛМ. Найголовніші наукові праці з історії УЛМ. Періодизація історії УЛМ. Етапи становлення УЛМ. Праслов'янська доба. Прабатьківщина слов'ян. Праслов'янська мова. Причини розпаду праслов'янської мовної єдності.	2
3	Східні слов'яни. Українці – автохтони південно-східної Європи. Перегрупування мовно-територіальних регіонів східних слов'ян. Українські племена і їх мовна диференціація. Фактори об'єднання українських племен у державу. Формування головних рис української мови. Старослов'янська мова – перша літературна мова Київської Русі. Формування руської писемно-літературної мови та періоди її розвитку. Питання давньоруської мови. Писані пам'ятки Київської держави.	2
4	Литовсько-польська колонізація. Умови розвитку УЛМ. Загальна характеристика розвитку літературної мови XVI – сер. XVI ст. Мова українських грамот. Початки реформації в Україні /братства та їх діяльність, переклад церковних книг староукраїнською мовою/.	2

	Розвиток УЛМ від сер. XIV до сер. XVII ст. (польська доба). Початки вищої освіти в Україні. Граматичні праці періоду.	
5	Лексикографія кінця XIV – поч. XVII ст. Концепція літературної мови староукраїнських книжників. Українська літературна мова др. пол. XVII– XVIII ст. (московська доба). Проблеми української барокової мови. К.р.	2
6	Українська літературна мова кінця кінця XVIII – першої пол. XIX ст.). Творчість І.Котляревського. Перша граматика української мови О.Павловського. Розвиток української літературної мови в Галичині. Діяльність „Руської трійці”. Правописне унормування.	2
7	Розвиток УЛМ романтиками у 30-40-х рр. XIXст. Загальна оцінка Шевченкової мовотворчості. Розвиток УЛМ у др. пол. XIX – поч. XXст. Загальні історичні умови розвитку УЛМ. Заборони української мови в Росії і боротьба з ними.	2
8	Роль І.Франка та Б.Грінченка в українському мовотворенні. Унормування УЛМ: лексичне, правописне, граматичне. Публіцистика і перекладацька практика періоду. Революційні події 1917 року, створення української держави і домагання прав для української мови. Здобутки українізації за 1917-1920 рр.: преса і книговидавництво, шкільництво, розширення функцій літературної мови.	2
9	Українська літературна мова в радянській державі. Ідеологія як фактор розвитку УЛМ. Українізація та її наслідки /перша пол. XXст./ Унормування УЛМ зазначеного періоду /правописне, лексичне, граматичне/. Українське мовотворення на сучасному етапі: стан та перспективи.	2

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється у таких вимірах: 100 балів – університетська шкала; шкала ECTS; національна шкала – чотирибальна із відповідними визначеннями (відмінно, добре, задовільно, незадовільно). Структура оцінки: екзаменаційна робота – 50%; усні відповіді – 30%; реферат – 20%.
Вимоги до письмової роботи	Контрольна робота має правильно (концептуально обґрунтовано) висвітлити 50+1% обсягу матеріалу.
Семінарські заняття	Оцінювання за п'ятибальною шкалою.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих завдань і форм роботи, отримання з кожного позитивної оцінки (п'ятибальна шкала), а також сумарної кількості балів не менше 50 за практичний курс (стобальна шкала).

7. Політика курсу

Фаховість, професійність, фахова та загальна етика, чесність, об'єктивність, морально-етичне підґрунтя професійної мотивації, толерантність.
Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких порушень реагування згідно із Положенням 1 (про запобігання академічному плагиату) і Положенням 2 (про Комісію з питань етики та академічної доброчесності).

8. Рекомендована література

- Плющ П.П. Історія української літературної мови. – К., 1971.
- Огієнко І. Історія української літературної мови. – К., 1995.
- Русанівський В.М. Історія української літературної мови. – К., 2001.
- Історія української мови: Хрестоматія. – К., 1996.
- Жовтобрюх М.А., Волох О.Т., Самійленко С.П., Слинсько І.І. Історична граматику української мови. – К., 1980.
- Жовтобрюх М.А., Русанівський В.М., Скляренко В.Г. Історія української мови: Фонетика. – К., 1979.
- Історія української мови: Синтаксис. – К., 1983.
- Бевзенко С. Історія українського мовознавства. – К., 1991.
- Білодід І.К. Києво-Могилянська академія в історії східнослов'янських мов. – К., 1979.
- Булаховський Л. Питання походження української мови// Вибрані праці. – К., 1977. – Т.2.
- Горбач О. Генеза української мови та її становище серед інших слов'янських// Фенікс. – ДетройтМюнхен, 1959. – Ч.9,10.
- Горецький П.Й. Історія української лексикографії. – К., 1963.
- Єфремов С. Історія українського письменства. – К., 1995.
- Німчук В.В. Мовознавство на Україні в 14-17 ст. – К., 1985.
- Німчук В.В. Походження й розвиток мови української народності// Українська народність: нариси соціально-економічної і Етно-політичної історії. – К., 1991.
- Огієнко І. Українська літературна мова XVI ст. і „Крехівський апостол 1560року”. – К., 1930.
- Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. – К., 1993.
- Півторак Г. Формування і діалектна диференціація давньоруської мови. – К., 1988.
- Русанівський В.М. Давньоруська мова: міф чи реальність// Мовознавство. – 1993. - №2.
- Субтельний О. Україна. Історія. – К., 1991.
- Царук О. Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри. – Дніпропетровськ, 1998.
- Чапленко В. Історія нової української літературної мови (XVII століття – 1933 рік). – Нью-Йорк, 1970.
- Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія та стародавня історія України. – К., 1992.
- Чорній С. Історія української літературної мови XX сторіччя. – Мюнхен, 1975.
- Шерех Ю. Галичина в формуванні нової української літературної мови. – Мюнхен, 1949.
- Шевельов Ю. Українська літературна мова в першій половині 20 століття 1900-1941: Стан і статус. – 1987.
- Лесюк М. Становлення і розвиток української літературної мови в Галичині. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2014. – 732 с.